

בקרובי אקדש

דברים שכתב חברנו אהובנו
יהודה יאיר ברק היד
בענייני אמונה ואהבת ישראל

נפל בלבנון בהושענא רבה תשנ"ו

מכתב שכתב יאיר בעת שירותו בצבא לחבר בישיבה:

לכבוד עוז ידידי,

עוז!

מה שלומך? מה נשמע? איך הלימודים? מה נשמע בישיבה וכו'?

נפלה לידי ההזדמנות וקיבלתי קצת זמן פנוי, מצרך מאוד נדיר ומבוקש בטירונות, והחלטתי לכתוב לך איזה מכתב קטן, וכו' איזה רעיון קטן בפרק ב אבות, שחשבתי עליו באיזה שמירה (ויש המון המון כאלה).

אשמח לשמוע את חוות דעתך ואת הערותיך, ובעיקר אשמח, אם סתם תכתוב אתה ושאר כל החברים בישיבה. ד"ש חמה לכולם ובייחוד לגורי, ברוך, איציק וכולם ולרב יהושע כמוכן.

אבות פרק ב משנה ט (הוצאת קהתי): "אמר להם: צאו וראו איזו היא דרך ישרה שידבק בה האדם. ר' אליעזר אומר עין טובה, ר' יהושע אומר חבר טוב, ר' יוסי אומר שכן טוב, ר' שמעון אומר הרואה את הנולד, ר' אלעזר אומר לב טוב. אמר להם: רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם."

נתעוררתי לשאול כאן כמה שאלות:

1. מה ההבדל בין עין טובה ולב טוב, הרי בפשטות, הכוונה לרצון להיטיב ולתת בשני המקרים?
2. מה ההבדל בין חבר טוב ושכן טוב?
3. כיצד נכללים, עפ"י דברי ריב"ז, שאמר שר' אלעזר כולל את כולם - חבר טוב, שכן טוב ורואה את הנולד - בתוך "לב טוב"?
4. באם נאמר, שהרואה את הנולד מייצג את החכמה, הרי אנו יודעים שזה יותר עליון מאשר הלב?

ומה שחשבתי להסביר הוא: ריב"ז ביקש מכל אחד ואחד להגיד, מהו המפתח לדרך הישרה. ר' אליעזר אמר עין טובה - להסתכל על הכל בעין טובה, בצורה אופטימית, לדעת שיכל מה דעביד רחמנא לטב עביד" וממילא כך יהיה אדם כל ימיו בשמחה ויעשה את המוטל עליו בחפץ לב. ר' יהושע ור' יוסי אומרים בעיקרון אותו דבר, שאדם יבחר לו מישהו שיבקר אותו ואת מעשיו (לשון ביקורת) ויודיע לו את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה. ההבדל ביניהם הוא, שלשיטת ר' יהושע חשוב שיהיה זה חבר טוב שממנו האדם יקבל מוסר ותוכחה והוא מכיר ויודע את צפונות נפשו של האדם ויודע מה ואיך לומר לו. לעומת זאת, ר' יוסי סובר, שהדבר החשוב זה שיהיה שכן קרוב שיפקח היטב וצמוד על מעשי האדם (לא סותר את זה, ששכן טוב יהיה גם חבר טוב). ר' שמעון אומר, שעל האדם להתכונן לפקח על כל מעשיו ולהשכיל ולהתכונן את דרכיו. וזוהי הדרך הישרה. ר' אלעזר בן ערך אומר, שעל האדם לשאוף לטוב - להיטיב לעצמו, לזולתו ולעולם כולו ולחיות את כל חייו על פי מגמה זו.

ועפ"י יובן, שההבדל בין עין טובה ללב טוב הוא, שעין טובה זוהי הסתכלות פסיבית על המציאות שגורמת לאדם לסור מרוע העצבות, וממילא אח"כ לעשות הכל בשמחה

ובטוב לבב. לעומת זאת, לב טוב זוהי שאיפה אקטיבית הגורמת ישר לעשיית דברים טובים וממילא מקפלת בתוכה את ההבנה, שהרע שקורה בעולם גם הוא נוצר רק כדי להעלות ולחקן אותו, אולם באמת יש אי שם מקום ש"לית שמאלא כהאי עלמא כלה ימינא", ולכן לב טוב שונה מעין טובה וכולל אותה. ומאליו יובן, שלכן גם כל הדברים נכללים ב"לב טוב", שהרי השאיפה לעלות ולהעלות ודאי גורמת לאדם לחפש חבר טוב, שכן טוב ולראות את הנולד. הסיבה שדווקא הלב כולל את השכל ולא להיפך (שיטת בעל "התניא" - "מח שליט על הלב". לפי הקצב שאני זוכר של השיעור "דרכים בעבודת ה'", בטח עוד לא הגעתם לזה, אבל בע"ה תגיעו), היא שבסופו של דבר יש לשאוף לכך, שהלב ילך בדרך הישר והטוב ללא כפייה מצד השכל או יראת העונש וכד', אלא "עשה רצונו כרצונך" (וגם לשיטת "מח שליט על הלב" אפשר לומר שמח שליט על הלב, זוהי הדרך לכפות על הלב להיות לב טוב, אולם עיקר העבודה צריך להיות בכיוון הלב).

הלב הוא זה הקרוב לכלי המעשה, והם נשמעים לו יותר, ולכן כאן דווקא בגלל שהוא תחתון יותר, אדם בעל לב טוב הוא שלם יותר.

דברים אישיים אשר לוקטו מיומניו של יאיר

"שלימות" - אחד הצדדים היפים ביותר ביהדות הוא לענ"ד הביטוי האישי של כל אחד. היכולת של כל אחד להגיע לידי ביטוי עצמי של אישיותו תוך מיצוי כל תכונותיו. היהדות אינה דורשת מהאדם איזושהי שלמות מוגדרת מתמטית שניתן להגדיר אותה, אלא יש שלימות שהיא מיצוי כל כוחות הנפש של האדם לטובת עבודת ה'. גם האדם השלם לפי הגדרת הרמב"ם הוא רק דרגה של שלימות מינימלית לענ"ד, שהרי צריכות להיות לו "כל המעלות השכליות ורוב המעלות המידותיות". כלומר, לכל אחד יכולות להיות מעלות מידותיות אחרות. יתירה מזאת, אין סף עליון בדברים אלו שהם מבטאים את השלמות ביהדות כי הם דברים נצחיים שאפשר תמיד להוסיף ולהוסיף בהם, ולכן החכם השלם הוא אף פעם לא שלם ולא דומה אדם שלם אחד למשנהו.

אסור בשום פנים ואופן לגרום לניכור ביני לבין חברים אחרים שהקפדתם על שמירת מצוות שונה, ויש לעשות את כל המאמצים ולהשתמש בכל התחכולות כדי לבצע זאת. ברור כי הסייג הבלעדי והיחיד הוא לא לעבור אפילו בצורה הקלה יותר על קצה קוצו של יו"ד מדיני התורה.

מה אתה לעשות בשביל מדינה? לחשוב מחשבות, להכין הבנות, להשיג השגות. זה לא מספיק, הבעיה זה ליישם, לפעול, לכוון את כל המעשים לכיוון הנכון וזה פשוט!!! ועפ"י זה יובן מה שמובא "בתניא" שהמעשים הם הם שפועלים את הפעולה האמיתית בעולם. הקושי האמיתי הוא ליישם את ההשגות באיכס, בחול ובכוץ. הפיכת המעשים הגשמיים לטובים ונכונים הוא הקניין האמיתי בנפש וממילא המשכת האור בכל העולמות.

קבלה לעתיד - בלנ"ד ערה"ש תשנ"ד

להתייחס לכל בן אדם במאור פנים ובחביבות. להיזהר מאוד בדיבור ובצניעות, לא לקרוא עיתונים, ספרי חול, למעט אם הם נצרכים ממש או במצבים מאוד מאוד מיוחדים. להתבונן בגדולתו יתברך, ולצייר כל הזמן אותו יתברך עומד ומשגיח על העולם בכלל ועלי בפרט. להרבות אהבת ישראל עד הרגשת כ"א מישראל כעצמו ממש, וממילא בעז"ה תעלם הקנאה מאליה.

לבחון, להביט בשבע עינים, לחקור כל בעיה ולהוציא ממנה את כל המיץ, סחוט היטב מתוך ענוה והכנעה, אבל לא לוותר על שום קוצו של יו"ד של מה שנראה כאמת, לשים לב היטב לכך שנשארים באוביקטיביות ולא מושפעים מגורמים חיצוניים. צריך אומץ רב וענוה רבה אם רוצים לסלול דרך ולא ללכת כסוס "כפרד אין הבין".

התורה היא סדר העולם, "אסתכל באורייתא וברא עלמא". "הפך בה והפך בה דכולא בה". התורה היא יסוד הכל. אדם שיש לו שכל של תורה, מידות של תורה, יש בידיה את המפתח בכלל לחיים כולם. התורה מקיפה וכוללת את החיים כולם.

על מנת להגיע לכזאת רמה של תורה דיליה המנתבת אותו בים החיים, יש להעמיק ולשקוד בתורה באופן שיהיה קנין תורה ממש שהתורה תשתלט על כל ישותו שהוא יהפך לתורה חיה באופן כזה שהקדושה תתפרץ מכל אבריו ותקרין על כל הסובבים אותו להפך ל"אדם חשמלי" (לא מכיר כאלה). כדי להגיע למדרגה כזו שבה התורה משמשת כמנוע הגדול של החיים המכוונים כולם, לקידוש שם שמיים והיות לו ה' יתברך "דירה בתחתונים". יש לעשות כשיטת הרמב"ם ולסטות משביל הזהב שבו החיים צריכים ללכת, אולם בלי לעבור את ההגבלים הבאים:

- קוצו של יו"ד של הלכה "קטנה".
- פגיעה באדם אחר באופן שהוא נגד האמת האבסולוטית או שיתפרש אצלו בצורה קשה.
- מה שיכול להתקבל בהכנה, יש עם כל הצער והכאב לבצע.
- בכל דרכיך דעה? בשעה שאין ברירה, אונס דאורייתא, יש לעשות משהו אחר, יש לעשות אותו מכל הלב.
- לשמור על בריאות תקינה.

מוצש"ק - כי תשא תשנ"ג

יהודי אמיתי - אינו אומר יהיה טוב אלא כל הזמן טוב, מכיוון שהמציאות היא מהלך שלם וממילא כל פרט ופרט בו צריך לאפשר לאדם לשכלל את עצמו ואת המציאות הכללית יחד עמו, ולכן "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". מכיוון שהדבר הנדמה לו כרע ממלא אותו תפקיד כמו הטובה ולכן הברכה על שניהם חייבת להיות שווה.